

Eeva Nykänen

22.09.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 23.09.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 §:n ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta HE 112/2022 vp

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi hallituksen esityksestä HE 112/2022 vp.

Hallituksen esitys sisältää säännökset hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän velvollisuudesta järjestää terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömäksi arvioimia terveydenhuollon palveluja niin kutsutuille paperittomille ja paperittoman kaltaisessa asemassa oleville ulkomaalaisille henkilöille. Lisäksi se sisältää säännökset hoidon antamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta palvelut järjestäneelle taholle.

THL pitää ehdotettua sääntelyä sisällöltään pääosin perusteltuna. Sääntely parantaa sen soveltamisalaan kuuluvien, usein varsin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asemaa. Lisäksi se selkeyttää palvelujen järjestämisestä vastuussa olevien tahojen sekä palvelujen toteuttamisesta käytännössä vastaavien terveydenhuollon ammattihenkilöiden asemaa ja velvollisuuksia. Sääntelylle voidaan nähdä myös vahvoja kansanterveydellisiä perusteita, sillä paperittomien kattavalla terveydenhuollolla ja siihen kuuluvalla tarttuvien tautien ehkäisyllä ja hoidolla on mahdollista vaikuttaa epidemioiden leviämiseen.

THL katsoo, että sääntelyn henkilöllinen soveltamisala on määritelty riittävän kattavasti. On hyvä, että oikeus saada välttämättömiä terveydenhuollon palveluja ulotetaan ilman oleskelulupaa Suomessa oleskelevien kolmansien valtioiden kansalaisten lisäksi myös täällä luvallisesti oleskeleviin henkilöihin, jotka kuitenkin ovat terveyspalvelujen suhteen paperittoman kaltaisessa asemassa. Toisaalta on perusteltua, että turistit ja muut Suomessa vain hyvin lyhytaikaisesti oleskelevat henkilöt sekä sellaiset, joiden oikeus saada terveydenhuollon palveluja perustuu muuhun sääntelyyn tai esimerkiksi Suomea velvoittavaan sopimukseen, on rajattu nyt ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle.

THL pitää ehdotuksen mukaista hoito-oikeuden laajuutta perusteltuna. Sääntelyn piiriin kuuluville on tarjottava terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimat terveydenhuollon palvelut ja alaikäisille vastaavat palvelut kuin hyvinvointialueella pysyvästi asuville alaikäisille. Kuten ehdotetun 56a §:n perusteluissa todetaan, siihen, mitä palveluja on yksittäistapauksessa pidettävä välttämättömänä, vaikuttaa henkilön Suomessa oleskelun tosiasiallinen kesto. THL korostaa tämän lähtökohdan tärkeyttä. Jos henkilön oleskelu Suomessa on tosiasiaa pitkäkestoista, tulee terveydenhuollon palveluja tarjota tämän mukaisesti, mikä pitää sisällään esimerkiksi kroonisten sairauksien pitkäkestoisen seurannan ja hoidon. Lasten haavoittuvasta

Eeva Nykänen

22.09.2022

asemasta ja erityisistä tarpeista johtuen on perusteltua, että heille tarjotaan heidän tarpeitaan vastaavat terveydenhuollon palvelut kattavasti oleskeluajan kestosta riippumatta.

Ehdotetun 56a §:n perusteluissa todetaan asianmukaisesti, että terveydenhuollon toimintayksikön tehtävänä on tehdä potilasasiakirjoihin merkinnät potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa edellytetyllä tavalla siten, että tiedot voidaan luotettavasti myöhemmin yhdistää asianomaiseen henkilöön. THL pitää tärkeänä, että kehitetään kansallisesti yhtenäisesti sovittuja toimintaperiaatteita- ja käytäntöjä tunnistautumismerkintöjen toteuttamiseksi. Yhteiset käytännöt helpottavat potilaan hoidon seurantaa ja edistävät potilasturvallisuuden toteutumista. Lisäksi ne helpottavat asiakasmäärien seurantaa ja tilastointia.

THL ei pidä täysin ongelmattomana sitä, että terveydenhuollon palveluja ehdotetun sääntelyn perusteella saaneelta henkilöltä voitaisiin periä suuruudeltaan palvelun tuotantokustannuksia vastaava asiakasmaksu (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992 13 §). Hoidon kustannukset voivat tämän johdosta muodostua yksilön näkökulmasta kohtuuttoman suuriksi ja tämä voi muodostua esteeksi oikea-aikaiselle hoitoon hakeutumiselle. THL pitää parempana, että asiakasmaksut määräytyisivät samoin perustein kuin hyvinvointialueen asukkaiden kohdalla. Tämä edellyttäisi asiakasmaksulain muuttamista. Valitun sääntelyratkaisun ongelmallisuutta lieventää kuitenkin se, että hoitoa saaneen henkilön ollessa ilmeisesti varaton, Kansaneläkelaitos suorittaa korvauksen palveluista ne järjestäneelle taholle, vaikka palveluista aiheutuneita kustannuksia ei olisi yritetty periä palvelut saaneelta henkilöltä. Muissa tilanteissa Kansaneläkelaitoksen suorittamien korvausten ehtona on, että kustannuksia on ensin pyritty perimään palvelut saaneelta henkilöltä.

THL pitää ehdotetun sääntelyn ripeää voimaansaattamista tärkeänä. Ehdotetut säännökset saattaisivat kansallisen lainsäädäntömme vastaamaan Suomea sitovia kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita. Epäsuhta nykylainsäädäntömme ja ihmisoikeusvelvoitteiden välillä on ilmeinen. Tähän on kiinnitetty huomiota muun muassa YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean (TSS-komitea) Suomea koskevissa kannanotoissa. Komitea suositteli viimeksi 30.3.2021 antamissaan johtopäätelmissä, että Suomi poistaisi maassa luvatta oleskelevien henkilöiden terveystalouteen pääsyn esteet. Komitea myös toisti jo aiemmin Suomelle kohdentamansa muistutuksen, että TSS-sopimuksen turvaama oikeus terveyteen tulee taata kaikille ilman syrjintään (E/C.12/FIN/CO/7). Myös muun muassa YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea on ilmaissut Suomelle huolensa paperittomien henkilöiden vaikeuksista päästä muissa kuin kiireellisissä tilanteissa terveystaloutteen piiriin ja suositellut Suomea ryhtymään toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi (CERD/C/FIN/CO/23).

Pääjohtajan sijainen

Mia Nykopp

Johtajan sijainen

Anu Muuri